

New Day in Medicine
Новый День в Медицине

NDM

TIBBIYOTDA YANGI KUN

Ilmiy referativ, marifiy-ma'naviy jurnal

AVICENNA-MED.UZ

ISSN 2181-712X.
EiSSN 2181-2187

12 (74) 2024

Сопредседатели редакционной коллегии:

**Ш. Ж. ТЕШАЕВ,
А. Ш. РЕВИШВИЛИ**

Ред. коллегия:

М.И. АБДУЛЛАЕВ
А.А. АБДУМАЖИДОВ
Р.Б. АБДУЛЛАЕВ
Л.М. АБДУЛЛАЕВА
А.Ш. АБДУМАЖИДОВ
М.А. АБДУЛЛАЕВА
Х.А. АБДУМАДЖИДОВ
Б.З. АБДУСАМАТОВ
М.М. АКБАРОВ
Х.А. АКИЛОВ
М.М. АЛИЕВ
С.Ж. АМИНОВ
Ш.Э. АМОНОВ
Ш.М. АХМЕДОВ
Ю.М. АХМЕДОВ
С.М. АХМЕДОВА
Т.А. АСКАРОВ
М.А. АРТИКОВА
Ж.Б. БЕКНАЗАРОВ (главный редактор)
Е.А. БЕРДИЕВ
Б.Т. БУЗРУКОВ
Р.К. ДАДАБАЕВА
М.Н. ДАМИНОВА
К.А. ДЕХКОНОВ
Э.С. ДЖУМАБАЕВ
А.А. ДЖАЛИЛОВ
Н.Н. ЗОЛотова
А.Ш. ИНОЯТОВ
С. ИНДАМИНОВ
А.И. ИСКАНДАРОВ
А.С. ИЛЪЯСОВ
Э.Э. КОБИЛОВ
А.М. МАННАНОВ
Д.М. МУСАЕВА
Т.С. МУСАЕВ
М.Р. МИРЗОЕВА
Ф.Г. НАЗИРОВ
Н.А. НУРАЛИЕВА
Ф.С. ОРИПОВ
Б.Т. РАХИМОВ
Х.А. РАСУЛОВ
Ш.И. РУЗИЕВ
С.А. РУЗИБОВ
С.А. ГАФФОРОВ
С.Т. ШАТМАНОВ (Кыргызстан)
Ж.Б. САТТАРОВ
Б.Б. САФОВ (отв. редактор)
И.А. САТИВАЛДИЕВА
Ш.Т. САЛИМОВ
Д.И. ТУКСАНОВА
М.М. ТАДЖИЕВ
А.Ж. ХАМРАЕВ
Д.А. ХАСАНОВА
А.М. ШАМСИЕВ
А.К. ШАДМАНОВ
Н.Ж. ЭРМАТОВ
Б.Б. ЕРГАШЕВ
Н.Ш. ЕРГАШЕВ
И.Р. ЮЛДАШЕВ
Д.Х. ЮЛДАШЕВА
А.С. ЮСУПОВ
Ш.Ш. ЯРИКУЛОВ
М.Ш. ХАКИМОВ
Д.О. ИВАНОВ (Россия)
К.А. ЕГЕЗАРЯН (Россия)
DONG JINCHENG (Китай)
КУЗАКОВ В.Е. (Россия)
Я. МЕЙЕРНИК (Словакия)
В.А. МИТИШ (Россия)
В.И. ПРИМАКОВ (Беларусь)
О.В. ПЕШИКОВ (Россия)
А.А. ПОТАПОВ (Россия)
А.А. ТЕПЛОВ (Россия)
Т.Ш. ШАРМАНОВ (Казахстан)
А.А. ЩЕГОЛОВ (Россия)
С.Н. ГУСЕЙНОВА (Азербайджан)
Prof. Dr. KURBANHAN MUSLUMOV (Azerbaijan)
Prof. Dr. DENIZ UYAK (Germany)

ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН НОВЫЙ ДЕНЬ В МЕДИЦИНЕ NEW DAY IN MEDICINE

*Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал
Научно-реферативный,
духовно-просветительский журнал*

УЧРЕДИТЕЛИ:

**БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ
ООО «ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН»**

Национальный медицинский
исследовательский центр хирургии имени
А.В. Вишневского является генеральным
научно-практическим
консультантом редакции

Журнал был включен в список журнальных
изданий, рецензируемых Высшей
Аттестационной Комиссией
Республики Узбекистан
(Протокол № 201/03 от 30.12.2013 г.)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

М.М. АБДУРАХМАНОВ (Бухара)
Г.Ж. ЖАРЫЛКАСЫНОВА (Бухара)
А.Ш. ИНОЯТОВ (Ташкент)
Г.А. ИХТИЁРОВА (Бухара)
Ш.И. КАРИМОВ (Ташкент)
У.К. КАЮМОВ (Тошкент)
Ш.И. НАВРУЗОВА (Бухара)
А.А. НОСИРОВ (Ташкент)
А.Р. ОБЛОКУЛОВ (Бухара)
Б.Т. ОДИЛОВА (Ташкент)
Ш.Т. УРАКОВ (Бухара)

12 (74)

2024

ноябрь

www.bsmi.uz

<https://newdaymedicine.com> E:

ndmuz@mail.ru

Тел: +99890 8061882

Received: 20.11.2024, Accepted: 03.12.2024, Published: 10.12.2024

UDC 616.34-002

YARALI KOLITDA BUYRAKDAGI MORFOLOGIK O'ZGARISHLARNING GISTOKIMYOVIY NATIJALARI

Kaymanova Kamila Imomovna <https://orcid.org/0009-0004-7738-6578>

Abu ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti O'zbekiston, Buxoro sh., A.Navoiy
ko'chasi. Tel: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Rezyume

Nefrologiya va buyrak transplantatsiyasining jadal rivojlanishi bilan morfologlarning muhim organ sifatida buyrak va siydik ayirish tizimining tuzilishini o'rganishga qiziqishi doimiy ravishda ortib bormoqda. Eksperimentda yarali kolit chaqirilgan 9 oylik oq zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi gistologik tahlil qilinganda Shumlyanskiy- Boumen kapsulasi qalinlashuvi, shishi, proksimal va distal kanalchalar atrofida kollagen moddalarining yig'ilishi, makrofageal infiltrasiya aniqlandi. Yarali kolitda buyraklardagi morfologik o'zgarishlar bir nechta omillar, jumladan autoimmun reaksiyalar va yallig'lanish bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: buyrak, yarali kolit, morfologiya, gistokimyoviy tahlil.

ГИСТОХИМИЧЕСКИЕ РЕЗУЛЬТАТЫ МОРФОЛОГИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ В ПОЧКАХ ПРИ ЯЗВЕННОМ КОЛИТЕ

Кайманова Камилла Имомовна <https://orcid.org/0009-0004-7738-6578>

Бухарский государственный медицинский институт имени Абу Али Ибн Сины, Узбекистан,
Бухара Ш., улица А.Навои. Телефон: +998 (65) 223-00-50 электронная почта: info@bsmi.uz

✓ Резюме

С бурным развитием нефрологии и трансплантации почек постоянно возрастает интерес морфологов к изучению строения почки и мочевыделительной системы как важного органа. При гистологическом анализе ткани почки 9-месячных белых крыс с язвенным колитом выявлены утолщение капсулы Шумлянско-Боумана, отек, скопление коллагеновых веществ вокруг проксимальных и дистальных канальцев, макрофагальная инфильтрация. Морфологические изменения почек при язвенном колите могут быть связаны с рядом факторов, в том числе с аутоиммунными реакциями и воспалением.

Ключевые слова: почка, язвенный колит, морфология, гистохимический анализ.

HISTOCHEMICAL RESULTS OF MORPHOLOGICAL CHANGES IN THE KIDNEYS IN ULCERATIVE COLITIS

Kaimanova Kamila Imomovna <https://orcid.org/0009-0004-7738-6578>

Bukhara State Medical Institute named after Abu Ali Ibn Sina, Uzbekistan, Bukhara Sh., A. Navoi
street. Phone: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Resume

With the rapid development of nephrology and kidney transplantation, the interest of morphologists in studying the structure of the kidney and urinary system as an important organ is constantly increasing. Histological analysis of kidney tissue from 9-month-old white rats with ulcerative colitis revealed thickening of the Shumlyansky-Bowman capsule, edema, accumulation of collagen substances around the proximal and distal tubules, and macrophage infiltration. Morphological changes in the kidneys in ulcerative colitis may be associated with a number of factors, including autoimmune reactions and inflammation.

Keywords: kidney, ulcerative colitis, morphology, histochemical analysis.

Dolzarbligi

Amaliyotchi shifokorlar va tadqiqotchilarning ichakning yallig'lanish kasalliklari (IYaK) muammosiga qiziqishi ortib borayotganining sabablaridan biri bu ko'pincha buyrak patologiyasini o'z ichiga olgan ichakdan tashqari ko'rinishlarning xilma-xilligidir. Tubulointerstitial nefrit, nefrolitiaz, glomerulonefrit ko'proq uchraydi. IYaK dagi patologik jarayonda buyraklarning ishtiroki turli omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin: immunitetning yallig'lanishi, metabolik kasalliklar, dori vositalari ta'sirida shikastlanish [Wangchuk P., 2024].

IYaK da tubulointerstitial nefritning rivojlanish mexanizmlari haqidagi g'oyalar har xil. Bir qator tadqiqotchilar ushbu kasallikni uning faoliyati bilan bog'liq bo'lgan IYaK ning ichakdan tashqari ko'rinishi deb hisoblashadi. Siydikda aniqlangan α 1-MG, β -NAG, β 2-MG va sistatin C maxsus oqsillari buyrak naychalari apparatining shikastlanishini ko'rsatadi, bu ko'pincha IBDda uchraydi va yarali kolit (YaK) va Kron kasalligi (KK) faoliyati bilan bog'liq [Honap S. 2024]. Shu bilan birga, buyrak patologiyasining debyuti o'z vaqtida IYaK debyutiga to'g'ri keladi, ko'pincha YaK bilan yoki undan oldin keladi. Tubulointerstitial nefritning klinik ko'rinishi o'ziga xos emas: bemorlar umumiy buzuvchilik, siydik hajmining kamayishi, vazn yo'qotishi, isitma va qorin og'rig'idan shikoyat qiladilar. Laboratoriya tadqiqotlarida kreatinin va karbamid darajasining oshishi, GFRning pasayishi, buyrak funksiyasining buzilishi va yallig'lanish belgilari - ESR va CRP ko'payishiga e'tibor beriladi [Nefrologlar uyushmasi, 2021]. Tubulointerstitial nefritning morfologik belgilari o'ziga xos emas: eozinofil infiltratsiz granulomalar, nekrotizan granulomali limfotsitar infiltratlar [Angkeow J., 2024].

Tadqiqotning maqsadi yarali kolit kasalligida buyrakdagi morfologik o'zgarishlarning gistokimyoviy tahlilini o'tkazishdan iborat.

Material va tadqiqot usullari

Tadqiqot uchun ikkala jinsdagi 30 ta 9 oylik oq zotsiz kalamushlar tanlandi. Barcha laboratoriya oq zotsiz kalamushlari bitta vivariyda birlashtirildi. Hayvonlarga yetarli darajada suv berilgan va muvozanatlashtirilgan ovqatlanish ratsioni bilan boqilgan. Tajriba tadqiqotlarni tayyorlash va o'tkazishda laboratoriya hayvonlarini to'g'ri parvarish qilish va boqish katta ahamiyatga ega ekanligi hisobga olindi. Ovqatlanish rejimiga va parhezni buzmaslikka, ovqatlanish paytida gigiyenik qoidalarga rioya qilingan.

Kalamushlarning birinchi guruhi (intakt) nazorat guruhi bo'lib, tajribada natijalarni boshqa guruh bilan solishtirish uchun oddiy standart ratsion asosida boqilgan oq zotsiz kalamushlar.

Tajribamizning ikkinchi guruhida esa yarali kolit keltirib chiqarish uchun 20 kun mobaynida 1 ml 8% sirka kislotasini maxsus zond orqali rektal yuborib, yarali kolit keltirib chiqarilgan oq zotsiz kalamushlar. Hayvonlarning tajriba mazmuniga qarab taqsimlanishi quyida 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

Hayvonlarning tajriba mazmuniga qarab taqsimlanishi

Guruhlar (n-nazorat, t-tajriba)	Tajriba mazmuni	Hayvonlarning yoshlari	Hayvonlarning umumiy soni (*o'lgan kalamushlar soni)
		9 oylik	
I n	Nazorat	15	15
II t	20 kun mobaynida 1 ml 8% sirka kislotasini zond yordamida rektal yuborish yo'li orqali yarali kolit chaqirilgan oq zotsiz kalamushlar	15(5*)	15(5*)
Jami		30(5*)	30(5*)

Tajriba hayvonlari halok qilish uchun mos keluvchi muddatlarda, ertalabki vaqtda, och qoringa, efir narkoz ostida bir lahzalik dekapitatsiya vositasida amalga oshirildi. Qorin bo'shlig'i ochilganidan keyin buyraklari gistologik tahlil preparatlari uchun ajratib olindi.

Gistologik preparatlarni tayyorlash 4 bosqichdan iborat bo'lib, an'anaviy usullarda olib borilgan. Preparatlarni tayyorlash uchun mikrotomdan foydalanilgan, tayyorlangan kesmalar gematoksilin – eozin va Van-Gizon usullarida bo'yalgan. Buning uchun kesmalar 3-5 daqiqa davomida gematoksilin eritmasiga solingan, so'ngra suv yordamida yuvilgan. Yadrolar binafsha rangga bo'yalgach (mikroskop ostida kuzatiladi), ular eozin eritmasida 0,5-1,5 daqiqa davomida bo'yalgan, distillangan suvda yuvilgan va suvsizlantirish uchun konsentratsiyasi oshib boradigan spirtlardan (70° dan 100° gacha) foydalanilgan. Spirtni kesmadan ketkazish va tindirish uchun O-ksilolning uch qismiga ketma ket joylashtirilgan va Kanada balzamiga solingan.

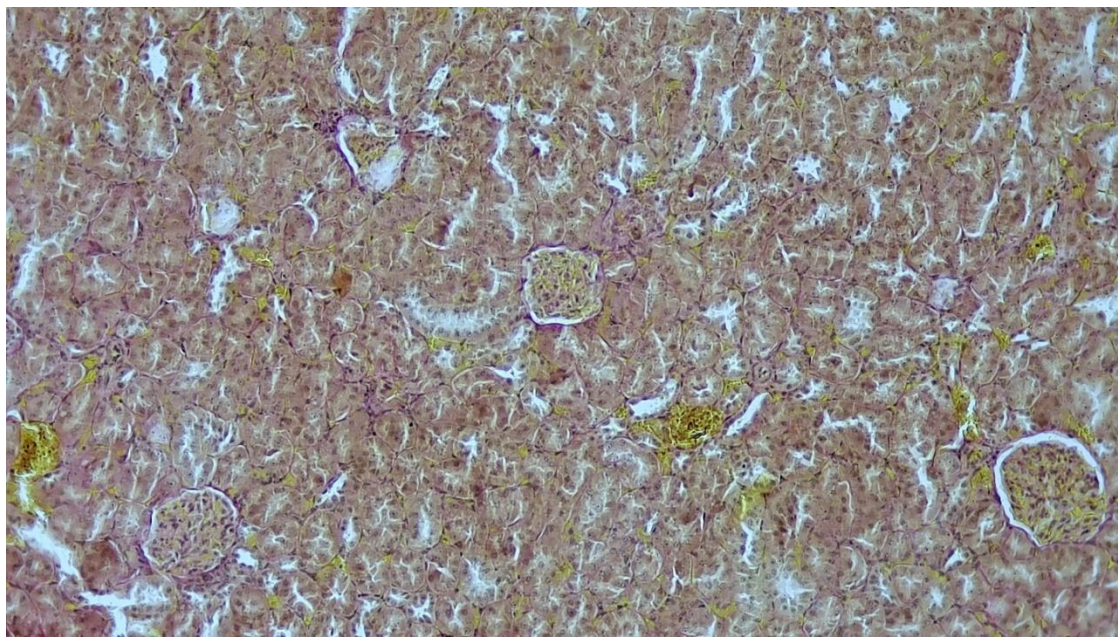
Natija va tahlillar

Nazorat guruhining kalamushlarida proksimal egri-bugri kanalchalar ko'rinishi bazal membranasi bir qatorda joylashgan, apikal va bazal tomonlari yaqqol namoyon bo'lgan silindrsimon epiteliydan tashkil topgan. Egri-bugri kanalchalar bo'shlig'i yaxshi ko'rinadi, uning shakli va diametri gistologik kesim yassiligiga bog'liq bo'ladi. Naychalar bo'shlig'ida, ba'zi hollarda, yakka-yakka holda hujayra elementlar aniqlanadi. Epiteliy hujayralarini kattalashtirib ko'rganimizda ularning apikal yuzasida cho'tkasimon qismini va bazal qismida sitoplazmasini xiralashganini ko'ramiz.

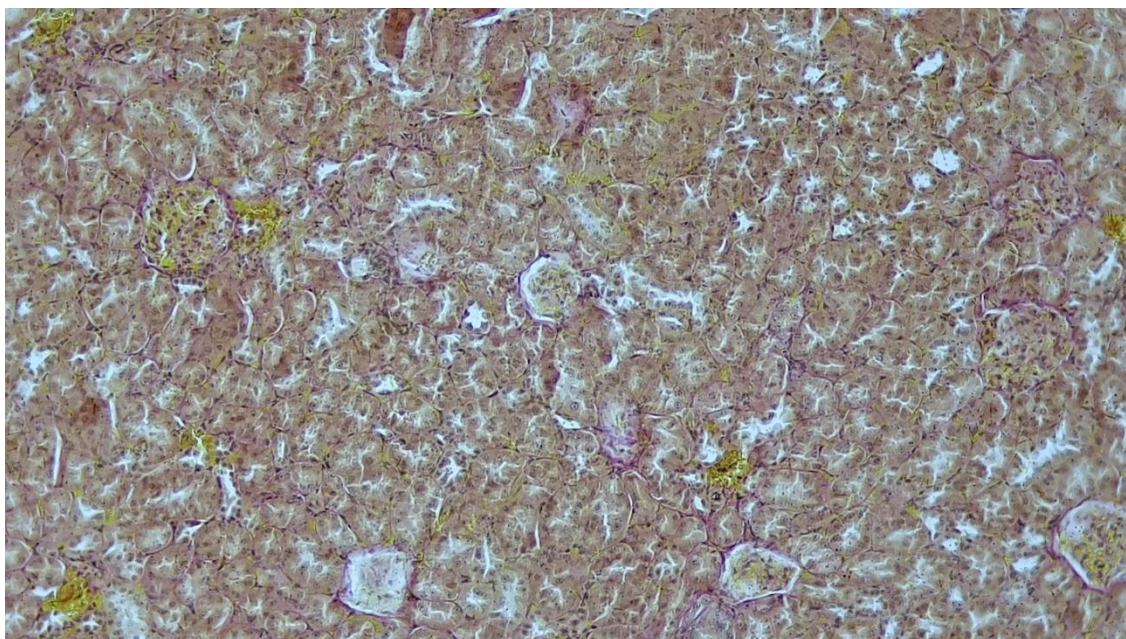
Distal egri-bugri kanalchalar epiteliysi bazal membranada joylashgan kubsimonik hujayralar iborat bo'lib, apikal yuzasida cho'tkasimon qismga ega yemas. Cho'tkasimon qismi yo'qligi va epiteliyning balandligi past bo'lganligi tufayli distal egri-bugri kanalchalar bo'shlig'i proksimal egri-bugri kanalchalar bo'shlig'iga qaraganda o'lchamlari jixatidan katta bo'ladi.

Gistologik kesimlardagi nefronning kanalchali bo'limi dumaloq yoki ovalsimon shaklidagi bo'shliqli tuzilmalar shaklida ifodalanib, ularning devorlari bazal membranada joylashgan turli xil shakldagi epiteliy hujayralari hisobidan hosil bo'ladi. Kanalcha epiteliy hujayralarining shakli kanalchaniq turiga va uning buyrak tanachasiga nisbatan joylashgan o'rniga bog'liq.

Proksimal egri-bugri kanalcha koptokcha kapsulasining bo'shlig'idan boshlanadi va buyrak tanachasi yaqinida bir nechta burilishlar hosil qiladi. Proksimal egri-bugri kanalchalar ko'rinishi jihatidan qalin devorli va tor bo'shliqdan tashkil topgan. Proksimal egri-bugri kanalchalar devori kubsimon epiteliy hujayralari hisobidan hosil bo'ladi. Ushbu hujayralarning yuzasi cho'tkasimon qismchalar bilan qoplangan. Yadrolari yumaloq, hujayralarning bazal qismida joylashgan, intensiv ravishda asosiy bo'yoqlar bilan bo'yaladi (1-2-rasmlarga qarang).

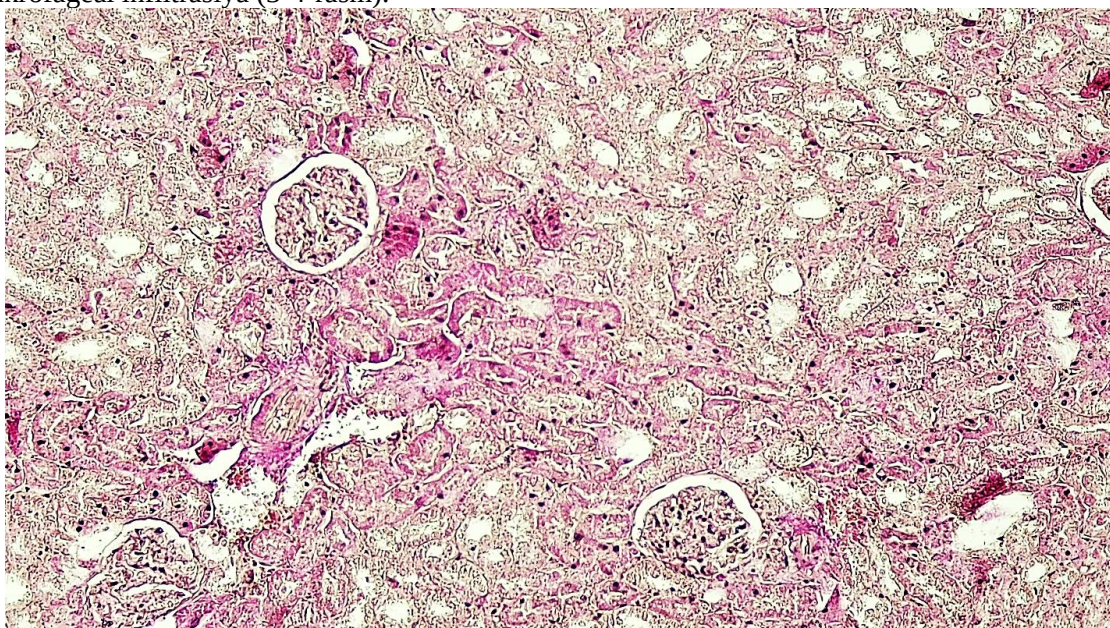

1-rasm. 9 oylik zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi me'yoriy gistologik ko'rinishi. Bo'yoq Van-Gizon. Ob 10x10 ok.

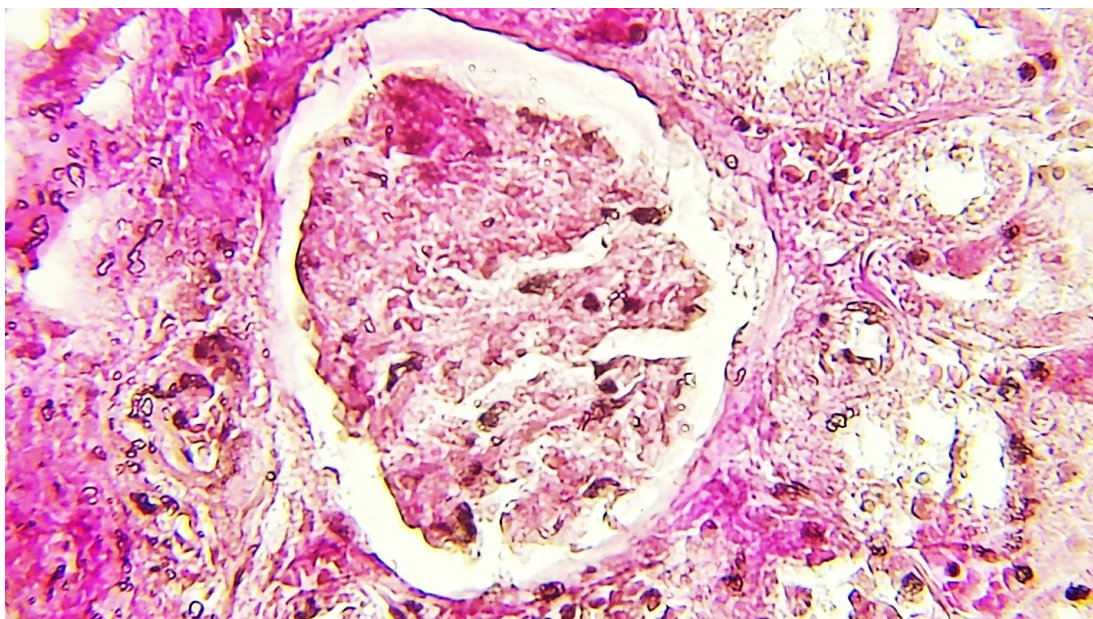

2-rasm. 9 oylik zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi me'yoriy gistologik ko'rinishi. Bo'yoq Van-Gizon. Ob 10x10 ok.

Eksperimentda yarali kolit chaqirilgan 9 oylik oq zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi gistologik tahlil qilinganda quyidagi o'zgarishlar aniqlandi: Shumlyanskiy- Boumen kapsulasi bazl membrana qalinlashuvi, shishi, proksimal va distal kanalchalar atrofiga kollagen moddalarining yig'ilishi, makrofageal infiltratsiya (3-4-rasm).

3-rasm. Eksperimentda yarali kolit chaqirilgan 9 oylik zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi gistologik ko'rinishi. Bo'yoq Van-Gizon. Ob 10x10 ok.

4-rasm. Eksperimentda yarali kolit chaqirilgan 9 oylik zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi gistologik ko'rinishi. Bo'yoq Van-Gizon. Ob 10x10 ok.

Xulosa

Yarali kolitda buyraklardagi morfologik o'zgarishlar ko'pincha organizmda uzoq davom etadigan yallig'lanishning natijasi bo'lib, davolanishning yon ta'siri bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin. Buyrak asoratlari o'z vaqtida tashxislash va oldini olish uchun bunday bemorlarda buyraklar faoliyatini muntazam ravishda kuzatib borish kerak.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Angkeow J. et al. Systematic review: Outcome prediction in acute severe ulcerative colitis //Gastro Hep Advances. 2024;3(2):260-270.
2. Honap S. et al. Acute Severe Ulcerative Colitis: An International Delphi Consensus on Clinical Trial Design and Endpoints //Clinical Gastroenterology and Hepatology. 2024.
3. Magro F., Estevinho M. M., Valois A. Managing ulcerative colitis and Crohn's disease: should the target be endoscopy, histology, or both? //Journal of the Canadian Association of Gastroenterology. 2024;7(1):46-58.
4. Murray R. et al. Kidney-related research in the United States: a position statement from the National Kidney Foundation and the American Society of Nephrology //American Journal of Kidney Diseases. 2021;78(2):161-167.
5. Wangchuk P., Yeshi K., Loukas A. Ulcerative colitis: clinical biomarkers, therapeutic targets, and emerging treatments //Trends in Pharmacological Sciences. 2024.

Qabul qilingan sana 20.11.2024